

HÖGSTA DOMSTOLENS

DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 2 juli 2004

B 4611-01

KLAGANDE

KJ

Ombud: förbundsjuristen BW

MOTPART

Riksåklagaren

SAKEN

Tillåtande av olovlig körning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten över Skåne och Blekinge, avd. 1, dom den 16 november 2001

i mål B 875-00

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på så sätt att Högsta domstolen dömer KJ enligt 6 kap. 5 § yrkestrafiklagen (1998:490) för brott mot nämnda lag till det av hovrätten utmätta bötesstraffet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

KJ har yrkat att åtalet ogillas och att han tillerkänns ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

Riksåklagaren har bestritt annan ändring av hovrättens dom än att KJ skall dömas för brott mot 6 kap. 5 § yrkestrafiklagen.

KJ har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Hovrätten har genom den överklagade domen dömt KJ enligt 3 § tredje stycket lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott (TBL) för tillåtande av olovlig körning. Därvid har åberopats 6 kap. 3 § körkortslagen (1998:488).

Brottet har enligt hovrätten bestått i att KJ, som driver KG Johansson & Co Åkeri, den 21 augusti 1999 inom ramen för sin förvärvsverksamhet att transportera gods låtit en i åkeriet anställd ungersk chaufför med utländskt körkort föra en i Sverige registrerad lastbil från Ystad till Trelleborg, trots att chauffören inte var behörig att köra lastbilen den sträckan.

Riksåklagaren har i Högsta domstolen frånfallit sin tidigare ståndpunkt att gärningen skall bedömas enligt 3 § tredje stycket TBL och i stället hävdat att gärningen skall ses som en överträdelse av 3 kap. 11 § yrkestrafiklagen och straff utdömas med stöd av 6 kap. 5 § samma lag. Enligt Riksåklagaren har nämligen KJ av oaktsamhet brutit mot dessa bestämmelser genom att han överlämnat åt eller på annat sätt tillåtit åkeriets ungerske chaufför att föra den svenskregistrerade lastbilen i yrkesmässig trafik från Ystad till Trelleborg, trots att chauffören

inte ägt rätt att föra fordonet den sträckan samt KJ haft vetskap om dessa faktiska förhållanden. Från Riksåklagarens sida har i målet ingivits ett yttrande från Vägverket, enligt vilket den aktuella färden inte företagits i förvärvsverksamhet i den mening som avses i körkortslagen men däremot utgjort yrkesmässig trafik. Riksåklagaren har förklarat sig sakna anledning att inta annan ståndpunkt än Vägverket.

Riksåklagarens ändrade inställning i Högsta domstolen innebär inte någon otillåten ändring av talan (jfr Fitger, Rättegångsbalken, s. 30:5 ff.).

Bestämmelsen om ansvar för bötesbrottet tillåtande av olovlig körning i 3 § tredje stycket TBL har en mera generell räckvidd än straffbestämmelsen i 6 kap. 5 § yrkestrafiklagen där påföljden också är böter. Bestämmelsen i TBL sanktionerar överträdelser av bl.a. 6 kap. 3 § körkortslagen (jfr 9 kap. 4 § samma lag) som avser förande i förvärvsverksamhet för transport av personer eller gods medan yrkestrafiklagens straffbestämmelse tar sikte på överträdelser av bestämmelserna om förarbehörighet vid yrkesmässig trafik enligt yrkestrafiklagen. Riksåklagarens inställning måste uppfattas så att det inte görs gällande att färden företagits i förvärvsverksamhet i den mening som avses i körkortslagen. Med hänsyn härtill skall på grundval av den gärningsbeskrivning som låg till grund för hovrättens dom prövas huruvida KJ har överträtt 3 kap. 11 § yrkestrafiklagen och om han i så fall skall dömas enligt 6 kap. 5 § samma lag.

Enligt 3 kap. 11 § yrkestrafiklagen medför ett utländskt körkort inte rätt för någon annan än medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) att köra svenskregistrerat motordrivet fordon i yrkesmässig trafik. Det framgår av 6 kap. 5 § samma lag att den döms till böter som i fall som avses i 3 kap. 11 § uppsåtligen eller av oaktsamhet överlämnar åt eller på annat sätt tillåter annan att föra fordon utan att denne är berättigad till det.

I målet är det ostridigt att åkeriets ungerske chaufför vid körningen hade ett utländskt körkort och att den lastbil han förde från Ystad till Trelleborg var svenskregistrerad.

KJ har gjort gällande bl.a. att transporten som skedde utan gods inte företogs i yrkesmässig trafik utan att chaufförens körning uteslutande var av privat karaktär och föranledd av att föraren av personliga skäl hade framställt önskemål om att få hämta trailern med gods i Trelleborg i stället för i Ystad. Inte heller fick chauffören enligt KJ någon ersättning för den delen av körningen. Dessutom följer enligt KJ av 5 § andra stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken (BrP) att den inträffade händelsen under alla förhållanden är straffri i och med att Ungern inträtt i Europeiska unionen (EU) den 1 maj 2004.

Det framgår av 1 kap. 1 § 1 och 2 yrkestrafiklagen att med yrkesmässig trafik avses bl.a. sådan trafik som bedrivs med lastbilar och innebär att fordon och förare mot betalning ställs till allmänhetens förfogande för transporter av gods. Vidare framgår av 3 § 4 samma kapitel att yrkesmässig trafik kan drivas som godstrafik, dvs. sådan yrkesmässig trafik som avser transport av gods.

Syftet med den aktuella körningen var att med lastbilen hämta gods i Trelleborg varifrån godset sedan skulle transporteras vidare som ett led i åkeriets yrkesmässiga trafik. Den aktuella körningen måste under sådana förhållanden anses ha företagits i den yrkesmässiga trafiken. KJ har därför, som Riksåklagaren gjort gällande, i strid med 3 kap. 11 § yrkestrafiklagen av oaktsamhet anställt och brukat den ungerske chauffören med utländskt körkort som förare i Ystad och Trelleborg av den svenskregistrerade lastbilen, trots att denne inte ägt rätt att föra fordonet.

Fråga är emellertid om gärningen är straffbar, eftersom kravet på särskild förarbehörighet i 3 kap. 11 § yrkestrafiklagen är begränsat till förare som inte är medborgare i stat inom EES och således inte gäller för ungerska medborgare i och med Ungerns inträde i EU.

Enligt 5 § andra stycket BrP, vilken även är tillämplig inom specialstraffrättens område, skall straff bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs. Om annan lag gäller när dom meddelas, skall dock enligt samma stycke den lagen tillämpas som leder till frihet från straff eller till lindrigare straff. Det framgår vidare att detta dock inte skall gälla när fråga är om en gärning som under viss tid har varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden.

Det förhållandet att 3 kap. 11 § yrkestrafiklagen inte längre innebär någon begränsning för ungerska medborgare beror inte på någon ändrad trafiklagstiftning i Sverige. Förändringen är inte heller föranledd av någon ändrad grundsyn från svensk sida på vilka krav som skall ställas på förare som framför motorfordon i yrkesmässig trafik utan sammanhänger uteslutande med Ungerns inträde i EU den 1 maj 2004. Sistnämnda omständighet ger inte anledning till sådant val mel-

lan gammal och ny lag som avses i 5 § andra stycket BrP och kan inte påverka bedömningen vad gäller straffbarheten avseende den körning av en ungersk medborgare som skedde före detta datum.

KJ skall därför dömas enligt 6 kap. 5 § yrkestrafiklagen till det av hovrätten utmätta bötesstraffet.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Regner, Dahllöf (referent), Calissendorff och Virdesten
Föredragande revisionssekreterare: Sjöblom